



И з в е ш т а ј

Втора работилница за одговорност, ефективност и транспарентност во судството Хотел Сириус, Струмица 31.10.-1.11.2019

Институтот за човекови права (ИЧП) заедно со Центарот за правни истражувања и анализи (ЦПИА) одржаа дводневен настан во Струмица за судиите, судските службеници и адвокати од апелационото подрачје Штип.



Во текот на дводневниот настан присутните судии заедно со дел од вработените на судската администрација од судовите во Штипското апелационо подрачје споделуваа искуства од секојдневната пракса на судот.

Работилницата ја отвори Маргарита Николовска - Цаца претседател на Институтот за човекови права и даде краток осврт на претходните и тековните проектни активности заедно со програмскиот менаџер од Центар за правни истражувања и анализи Никола Јовановски.

Присутни кои исто така се обратија до присутните на отворањето на настанот беа и претседателот на Здружението на судската администрација – Сашо Темелкоски, а за првпат на овој настан се приклучија и претставници од Судскиот Совет на Република Северна Македонија, а беше претставен од страна на судија Сашко Георгиев. Во текот на своето излагање, претставникот од Судскиот совет ги истакна заложбите и реализираните активности на Судскиот Совет во изминатиот период и планираните идни активности.

На оваа втора работилница се дискутираше за теми од областа на ефикасноста, ефективноста и транспарентноста на работењето на судовите, од аспект на судиите и судската администрација. Цел на овие дискусии беа да ги приближат искуствата и да ги евидентираат несогласностите кои се појавуваат во текот на работењето и влијаат на горенаведените начела за успешно редовно работење.

Предавачи на овој дводневен настан беа директорката на Академијата за судии и јавни обвинители – Наташа Габер-Дамјановска, проф. Д-р Гордана Лажетиќ од Правниот факултет Јустинијан Први, Лидија Таневска Јадровска – Шеф на кабинет на Претседателот на Врховниот суд на РСМ и судија Лазар Нанев од ОС Кавадарци.

Во дводневната сесија, директорката на АСЈО Наташа Габер – Дамјановска се осврна на статусот на судиите (принципи и пракса) според меѓународните и домашните правни рамки, а во своето интерактивно излагање заедно со присутните дискутираа за случаи од праксата на ЕСЧП преку вежби од реални примери во практиката пред меѓународните судови.

Професорката Гордана Лажетиќ од Правниот факултет Јустинијан Први во своето излагање ги опфати темите „Ресурси во судството како предуслов за ефективна судска правда“ како и



темата „Управување со предмети во функција на интероперабилност“. За излагањето за првата тема на првата тема на присутните им беше претставена презентација со наоди и примери за ефикасност, ефективност и економичност, Големата Повелба на судиите, однос на перформансите на судиите и на судството во целост, наоди на СЕРЕЈ за судството во Северна Македонија компаративно со останатите држави во однос на буџетирањето и бројот на судии и судска администрација. За темата управување со предмети во функција на интероперабилност го објасни значењето на документите за e-Justice 2019-2023 (2019/C96/04), извештаите на ЕУ, Прибе и ОБСЕ, значењето на концептот за неменливост на судиите, правото на непристрасен суд според член 6 од ЕКЧП, домашните стратешки документи и релевантната регулатива. За сите овие излагања беа подготвени вежби од страна на предавачот за присутните на настанот.

Судијата Лазар Нанев се произнесе во делот за транспарентност на судството, градењето на интегритетот на судиите, а посебно се осврна на АКМИС системот и дисциплинската наспроти етичката одговорност на судиите како сегменти на отпочнатиот процес на реформи на судскиот систем.

Како дел од излагањата на оваа работилница, од страна на Лидија Таневска Јадровска – Шеф на Кабинетот на Претседателот на Врховниот суд беа претставени примери и наоди од секојдневието кој се однесуваат на справување со стрес како и подобрување на внатрешната комуникација на вработените во судовите.

На работилницата, во рамките на оваа тема, учесниците беа запознаени со поимот за стрес, видовите на стрес, физичкиот и емоционалниот стрес и како тој делува врз физичкото и психичкото здравје, со посебен акцент на стресот во судската професија. Понатаму за стресот и хомеостазата и добрите практики за препознавање, справување и ослободување, за изворите на професионалниот стрес, најчестите ситуации кои доведуваат до таква состојба, за планирање и управување со времето, методите за планирање на личниот менаџмент и водењето на матрица за личниот менаџмент. Во текот на обуката беа дадени неколку техники за ослободување од негативниот стрес, а беа направени и практични вежби и задачи за одредување на скалата на стрес во приватниот и професионалниот живот како и тест за успешно организирање и управување на времето.

Успешно извршување на работата на судиите и судските службеници е директно поврзана со нивната способност за реакција во стресни ситуации и нивната способност вешто да комуницираат во услови на стрес., но и добро да ја организираат и планираат својата работа со поставување приоритети и контролирање односно следење на работата во водењето и завршувањето на судските предмети. Односно подготвување на судењата, водење сметка за економичноста во постапките, следење на работата на судските соработници и судските административни службеници во движењето на предметите.

Освен презентација, во обуката со примери и свои коментари на стресни животни и професионални ситуации активно се вклучуваа и учесниците на обуката. Учесниците ја пофалија темата која е повеќе од потребна во современиот начин на живеење и извршување на работите под притисок, за потребата од создавање и придонесување кон унапредувањето на работната атмосфера и избегнување на состојби и ситуации на стресно однесување. Во делот на надворешните фактори на стрес беше потенцирана неможност за напредок во кариерата за стручните судски службеници и нефункционирањето на интерниот оглас и состојбата на немотивираност и ненеаграденост. Во овој контекст се разговараше и за резултатите од анализата од одговорните прашалници за подрачјето на апелационит суд Штип каде од 209 испитаници 37% одговориле дека се под постојан стрес, а 43% одговориле дека тоа често се случува, а исто така 92% од вработените одговориле дека никогаш небиле наградени. Главно дискусијата беше насочена како во време кога сме под постојан притисок и брзање со времето можеме да делуваме на намалувањето на стресот. Како работите кои не обременуваат во секојдневното работење влијаат на меѓусебните релации помеѓу вработените, како да се менаџира времето со цел успешно



извршување на планираните професионални и лични обврски и активности. Учесниците ги пофалија спроведените вежби и тестови од практичниот дел на обуката кои би влијаеле позитивно, на согледување на состојбите и подобрување на работната атмосфера и поуспешно извршување на работните задачи во судовите.

Се истакна потребата и важноста од креирање на здрава работна средина, за што е потребно е и во судовите да бидат внесени техники и бидат создадени услови да судиите и судските службеници во текот на работното време можат да го намалат нивото на стрес. Новите истражувања покажуваат дека отварањето на вежбални во склоп на институциите, одржувањето на вежби допринесуваат за големо намалување на нивото на стрес кај вработените, а со тоа тие се попродуктивни и работната средина е пријатна.

Во рамките на втората тема беа претставени основите, видовите и вештините на комуникацијата, како и техниките за надминување на пречките во комуницирањето. Се истакна дека за успешно извршување на работата на судските службеници е нивната способност за добра, јасна и лесна комуникација помеѓу себе во однос на странките како и во однос на главните носители на функциите на органите, односно со судиите. Ова беше поткрепено и со резултатите од одговорениот прашалник каде 74% од испитаните судски службеници одговориле потврдно на прашањето дека подобрената комуникација помеѓу вработените во судот значи и зголемена ефикасност и одговорност во работењето. Исто така дискусијата се задржа и на делот за невербалната комуникација односно говорот на телото на странките во судските постапки дали би можела да се констатира во записник при сослушувањата, но и за потребата од внесување на правила поврзани со невербалната комуникација во Етичкиот кодекс за однесувањето на судии.

Целта на овие работилници претставува, различните теми изложени од страна на предавачите да створат целина која покрај редовното работење на судиите и судската администрација, да ја подигне свеста за неопходноста за поголема интерна и екстерна комуникација на вработените во судските институции како и совладување на техники за справување со стресот и во секојдневието и професијата и организација на работата и работното време.

И по основ на двете теми се разви плодна дискусија од учесниците од којашто произлегоа повеќе заклучоци, помеѓу кои:

1. Ресурсите во судството се недоволни и во организациска и во материјална и во персонална смисла.
2. Недостасува доволно стручен кадар, постор, ИТ опрема со што се влијае и врз ефикасноста и врз квалитетот на правораздавањето;
3. Порано во законите за судовите имаше одредби во однос на стручните соработници во судовите, а сега тие се непрепознатливи во Законот за судовите и наместо кон судиите, нормативно гледано, инклинираат кон стручно административните вработени во судовите;
4. Богата и плодна дискусија се разви околу состојбата со судскиот буџет којшто не е независен, не се имплементира законот и судовите не ги добиваат потребните средства, а за вработувањата се директно зависни од Министерството за финансии, со што еклатантно извршната власт врши влијание врз судството;
5. Се разви дискусија и околу предлогот за измена на ЗКП во однос на можното прифаќање нов основ за жалба кога во предметот постапувал судија што не е избран согласно АКМИСОТ и тоа во смисла на постапувањето на дежурен судија, во случај на иземање на судијата како и потребата за надградба на АКМИСОТ;



6. Во однос на интероперабилноста дискусијата покажа дека е потребно судовите да се поврзат преку АКМИС прво помеѓу себе, па со повисоките судови и со ВРСМ, а потоа и со други државни органи со што ќе се олесни комуникацијата и првораздавањето.

II. На учесниците по секое предавање им беше поделен анкетен лист којшто се пополнуваше анонимно.

Во однос на **интероперабилноста** изнесени се следниве ставови:

7. Електронското поврзување треба да се оствари меѓу судовите од иста инстанца и со повисоките судови, како и со следниве органи: УЈП, МВР, Агенција за катастар, МЦСР, ОЈО, Нотари, Извршители, Службен весник на РСМ и Служба за водење матични книги.
8. Поврзаноста е пожелно да опфаќа и емаил комуникација и размена на документи со електронски потпис и докази по електронски пат
9. Сите учесници се согласни дека за остварување на интероперабилноста неопходни се соодветни измени во процесните закони.

Во однос на **ресурсите во судовите** учесниците имаа можност да даваат оценки на определени индикатори преземени од областа ефективност содржани во Матрицата за оцена на перформансите во судовите (ЦПИА, Прв национален извештај од Матрицата, 2019). Од оцените што ги дадоа учесниците добиени се следниве резултати:

ИНДИКАТОР	СРЕДНА ОЦЕНА
СУДОВИТЕ ИМААТ ДОВОЛНО СУДСКИ СЛУЖБЕНИЦИ ЗА ДА ГИ ИЗВРШУВААТ СВОИТЕ АКТИВНОСТИ	2,05
СУДОВИТЕ ИМААТ СООДВЕТЕН ПЕРСОНАЛ ЗА ВРШЕЊЕ ДОКУМЕНТИРАЊЕ И ПРАВНО ИСТРАЖУВАЊЕ	2,1
ОДНОСОТ, ПРОФЕСИОНАЛНОСТА И СТРУЧНОСТА НА СУДСКАТА СЛУЖБА Е НА ЗАДОВОЛИТЕЛНО НИВО	2,6
АВТОМАТИЗИРАНИОТ ИНФОРМАЦИОНЕН СИСТЕМ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО СУДСКИ ПРЕДМЕТИ (АКМИС) ГИ РАСПРЕДЕЛУВА ПРЕДМЕТИТЕ БЕЗ НАДВОРЕШНИ ВМЕШУВАЊА	4,15
УСЛОВИТЕ ВО СУДОТ, ПРИСТАПОТ И СУДНИЦИТЕ СЕ СООДВЕТНИ И ЗАДОВОЛИТЕЛНИ	3,20
СУДОВИТЕ РАБОТАТ СО ДОВОЛЕН БРОЈ НА КОМПЈУТЕРИ И ОСТАНАТА ОПРЕМА	3,25
ИНФОРМАТИЧКАТА ИНФРАСТРУКТУРА (ЕЛЕКТРОНСКА АРХИВА, СИСТЕМ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ПОДАТОЦИ, ИНТРАНЕТ) Е СООДВЕТНА, БРЗА, СИГУРНА И ЛЕСНО ДОСТАПНА	3,20
ПРОСЕЧНА ЗБИРНА ОЦЕНА:	2.64



Во однос на дадените коментари поврзани со индикаторите од учесниците на работилницата може да се издвојат следниве:

- Поради недостаток на судски службеници, еден човек работи на повеќе работни места,
- Упразнетите места во администрацијата не се пополнуваат,
- Судските службеници не се адекватно наградени и затоа отсуствува мотивација.

Изготвено од:

Наташа Габер – Дамјановска, Директорка на АСЈО на РСМ

Лазар Нанев, Судија во ОС Кавадарци и универзитетски професор на УГД

Проф. д-р Гордана Лажетиќ, Универзитетска професорка на УКИ

Лидија Таневска Јадровска, Шеф на кабинетот на Претседателот на Врховен суд на РСМ